

MORGENBLADET

God tale på feil sted

Barack Obama har gjort så mye bra at han for så vidt fortjente Nobels fredspris. Likevel var tildelingen en feil. Det var krigsforedraget i Oslo rådhus et tydelig bevis på.

Av Av Stein Tønnesson

Barack Obama: Fredsprisvinner og øverstkommanderende for to kriger. Her går han mellom gravene til falne fra Irak og Afghanistan på Arlingtonkirkegården i Washington 11. november 2009. Foto: Tim Sloan/Scanpix

UTENRIKSANALYS
E

USAs president

Barack Obama har gjort mye i det forløpne år for å gjøre verden mer fredelig. Fra oktober til desember forsvarte jeg derfor nobelkomiteens valg overfor en kritisk verdenspresse. Men hele tiden kjente jeg et ubehag fordi det var så tydelig at presidenten egentlig ikke ønsket eller behøvde prisen. Det han trengte var å overbevise amerikanerne om

at han er en handlekraftig leder som kan slå hardt til når det trengs.

Fredsprisen kunne styrke det inntrykket som var i ferd med å bre seg av en mykt resonnerende, ineffektiv leder som talte høflig til alle verdens skurker uten å få noe igjen, og som nølte med å ta vanskelige beslutninger.

Etter å ha studert Obamas beundringsverdige nobelforedrag er jeg blitt overbevist om at pristildelingen var feil. Jeg sier

«beundringsverdig» fordi foredraget er så flott i rytme, presisjon og patos. Selv fikk jeg en tåre i øyekroken da han etter å ha sagt «somewhere today» tre ganger kom frem til den fattige moren som skrapte sammen penger for å sikre sin sønn skolegang slik at det skulle være plass for hans drømmer.

Jeg sier også «beundringsverdig» fordi Obamas foredrag er innholdsmessig interessant. Han tar ikke en eneste tur rundt den varme grøten, men går rett på sak, erkjenner at årets pristildeling er kontroversiell og bemerker:

«Men kanskje det mest grunnleggende problemet ved at jeg mottar denne prisen er det faktum at jeg er øverstkommanderende for de væpnede styrker i et land som står midt i to kriger.» Obama tok sitt ansvar der og da, ikke som fredsprisvinner, men som hærfører. I talens åpning var det ikke fred, men rettferdighet han nevnte som det historiske målet for våre handlinger.

Han markerte avstand til Mahatma Gandhis og Martin Luther Kings ikkevoldslære og leverte et sterkt og velformulert forsvar for rettferdig krig. Den tunge sannheten er, understreket han, at vi ikke i vår levetid kommer til å se noen slutt på væpnet konflikt. Ondskapen finnes i verden, og den kan ikke bekjempes med ikkevold. Frihet står over fred. Først da Europa vant sin frihet, fikk Europa endelig fred, påpekte Obama.

Til slutt i foredraget kommer Obama frem til den klassiske retorikkens obligatoriske gjentakelse av samme uttrykk tre ganger: I dag, et sted i verden, fortsetter en (amerikansk) soldat å kjempe selv i en desperat situasjon. I dag, et sted i verden, marsjerer en ung, kvinnelig aktivist videre mot et brutalt (ikke-amerikansk) undertrykkende regime. Og i dag, et sted i verden, skrapper en mor (Obamas) sammen penger til sin sønns skolegang. En treenighet av soldaten, aktivisten og den evige mor. De står sammen i kamp for frihet og rettferdighet. «Med åpne øyne kan vi innse at det vil bli krig – og likevel strebe etter fred.»

Jeg nøler med å kritisere Obama for foredraget. Ved å se krigen åpent i øynene, ta ansvar for sine soldater og nesten kun tale om fred som noe man sikrer med våpenmakt, nøytraliserte han de skadevirkningene som prisen kunne påføre ham i amerikansk politikk.

Men meningen med Nobels fredspris er jo ikke å gi øverstkommanderende en talerstol for å fremheve soldaters heltemot og begrunne krigers nødvendighet. «Rätt tal på fel plats», skrev svenske Dagens Nyheter dagen etter. Det hadde ikke noe med svensk misunnelse over Obamas nordiske reisemål å gjøre. Dagens Nyheter så hva vi alle burde ha sett. Talen var både taktisk og retorisk beundringsverdig. Men pristildelingen var en feiltagelse.

Stein Tønnesson er historiker og fredsforsker ved Institutt for fredsforskning (Prio).

Publisert 24. desember 2009